

Sygn. akt III AUa 1609/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 listopada 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Monika Kowalska (spr.)
Sędziowie:	SSA Grażyna Wiśniewska SSA Bożena Lichota
Protokolant:	sekr. sądowy Anna Baran

po rozpoznaniu w dniu 22 listopada 2018 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **A. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 2 sierpnia 2016 r. sygn. akt VII U 2523/15

o d d a l a apelację.

Sygn. akt III AUa 1609/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 października 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił A. B. prawa do emerytury.

Wyrokiem z dnia 2 sierpnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Krakowie zmienił powyższą decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy emeryturę od 21 września 2015 r.

Sąd pierwszej instancji jako bezsporne wskazał, iż A. B., urodzony (...), w dniu 21 września 2015 r. złożył wniosek o emeryturę, nie przystąpił do OFE. Organ rentowy uznał, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. wykazał 19 lat, 5 miesięcy i 5 dni okresów składkowych, 29 dni okresów nieskładkowych oraz 2 lata, 4 miesiące i 23 dni okresów uzupełniających (praca w gospodarstwie rolnym od 22 września 1971 r. do 14 lutego 1974 r.), łącznie 21 lat, 10 miesięcy i 27 dni ogólnego stażu pracy. Wnioskodawca posiada 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy ustalił również, że w okresie od dnia (...)r. (tj. od urodzenia) do dnia 10 grudnia 1984 r. wnioskodawca był zameldowany i mieszkał w (...), w domu należącym do jego rodziców – (...). Ojciec wnioskodawcy figurował w rejestrze gruntów dla miejscowości W., gmina K. od 1968 r. jako władający gospodarstwem rolnym o pow. 0.1608 ha oraz od 10 listopada 1966 r. w rejestrze gruntów dla miejscowości F. gmina K. o pow. 0.4525 ha. Odwołujący się ukończył 2 lata szkoły zawodowej w C. (do 1972 r.). Po przerwaniu nauki przebywał w domu, pomagając rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa rolnego (lata 1972-1974). W okresie od 15 lutego 1974 r. do 30 czerwca 1977 r. pracował w rzemieślniczym zakładzie instalatorstwa sanitarnego i ogrzewania R. C. w K. w charakterze ucznia zawodu. Przerwał zatrudnienie z powodu śmierci właściciela. Ponadto jego matka zachorowała, więc postanowił pomóc ojcu w prowadzeniu gospodarstwa i nie szukał nowego zatrudnienia. Od 1 lipca 1977 r. do 9 listopada 1982 r., tj. do dnia podjęcia pracy zawodowej (od 10 listopada 1982 r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) w K.), pracował na gospodarstwie rolnym ojca od rana do wieczora, pomagając mu przy obsłudze zwierząt i we wszelkich pracach polowych. Na gospodarstwie uprawiano zboża, ziemniaki, hodowano zwierzęta. Wszystkie prace na gospodarstwie były wykonywane ręcznie. Rodzice wnioskodawcy nie pracowali zawodowo, byli schorowani. Ojciec przebywał na rencie inwalidzkiej od 7 lutego 1964 r., a matka ciężko chorowała przez kilka lat i zmarła w 1988 r. Odwołujący się był najstarszym z rodzeństwa i to głównie on wraz z ojcem zajmowali się pracą na gospodarstwie. Dwaj młodsi o kilka lat bracia uczyli się i z tej przyczyny sporadycznie pomagali w prowadzeniu gospodarstwa. K. B. zapisał gospodarstwo rolne bratu odwołującego się w 1985 r. (...)opłacali składki na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Rolników od 2 osób w okresie od 1 lipca 1977 r. do 31 sierpnia 1988 r.

Przedstawiony powyżej stan faktyczny Sąd pierwszej instancji ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach organu rentowego, m.in. zaświadczenia z dnia 11 maja 2015 r., poświadczenia zameldowania, zaświadczenia z dnia 25 października 1977 r., zaświadczenia z dnia 21 czerwca 1989 r., dokumentów zalegających w aktach emerytalnych M. D., zaświadczenia KRUS o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu przez K. i Z. B. oraz na podstawie akt emerytalnych K. B., z których to dokumentów wynika, że ojciec odwołującego się w spornym okresie był właścicielem gospodarstwa rolnego oraz rodzice A. B. byli osobami schorowanymi (ojciec pobierał rentę inwalidzką, a matka z powodu stanu zdrowia była uprawniona do świadczenia pielęgnacyjnego). Ponadto ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego zostały poczynione w oparciu o zeznania wnioskodawcy oraz świadków: M. D. i C. M..

W tym stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji uznał, że odwołanie jest uzasadnione. Przywołał treść art. 184 ust. 1 i 2 oraz art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) i na tej podstawie stwierdził, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnił łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn i ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Wnioskodawca nie jest członkiem OFE, osiągnął wymagany wiek 60 lat oraz posiada 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy zakwestionował spełnienie przez wnioskodawcę przesłanki 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Zdaniem Sądu Okręgowego, staż ubezpieczenia odwołującego się może zostać uzupełniony poprzez zaliczenie okresu pracy na gospodarstwie rolnym rodziców od 1 lipca 1977 r. do 9 listopada 1982 r., na mocy art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Warunkiem doliczenia okresu po dniu 1 lipca 1977 r., ale przed 1 stycznia 1983 r. jest praca w gospodarstwie rolnym własnym lub osoby bliskiej jako domownik, natomiast od 1 stycznia 1983 r. wprowadzono obowiązek ubezpieczenia społecznego także domowników rolnika i od tej daty jedynym kryterium uzupełniania stażu powszechnego okresami pracy w gospodarstwie rolnym po 1 stycznia 1983 r. jest opłacenie składki za dany okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. W niniejszej sprawie, sporny okres dotyczy lat 1977 – 1982. W tym czasie obowiązywał art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. Nr 32, poz. 140), zgodnie z którym domownicy rolnika byli zwolnieni z obowiązku opłacania składek. Z kolei według art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do emerytury okresów pracy w gospodarstwie rolnym przesądza wystąpienie dwóch okoliczności, a mianowicie wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej

"domownika" z art. 6 pkt. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie. Przesłanką zaliczenia do okresów składkowych okresu pracy w gospodarstwie rolnym, o którym stanowi art. 10 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jest znaczący dla funkcjonowania tego gospodarstwa wymiar czasu pracy, za który uważa się wymiar co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy (tak wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 marca 2011 r., II UK 305/10; z dnia 28 lutego 1997 r., II UKN 96/96 oraz z dnia 13 stycznia 1998 r., II UKN 433/97). Dla uznania pracy w gospodarstwie rolnym jako okresu uzupełniającego w rozumieniu art. 10 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy znaczenie ma stałość wykonywania pracy w gospodarstwie, czyli gotowość (dyspozycyjność) do podjęcia pracy rolniczej, z czym wiąże się wymóg zamieszkiwania osoby bliskiej rolnikowi co najmniej w pobliżu gospodarstwa rolnego. Sąd Okręgowy podniósł również, że doraźna pomoc w pracach przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego, świadczona sporadycznie nie jest pracą w gospodarstwie rolnym w rozumieniu art. 10 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zdaniem Sądu pierwszej instancji zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy wykazał, że odwołujący się, po ukończeniu 16 –tego roku życia, w okresie od 1 lipca 1977 r. do 9 listopada 1982 r. pracował w gospodarstwie rolnym ojca. Pracę tę wykonywał codziennie od rana do wieczora. Był to okres od zakończenia pracy w zakładzie instalatorstwa sanitarnego i ogrzewania R. C. w K. w charakterze ucznia zawodu (30 czerwca 1977 r.) aż do podjęcia pracy zawodowej w Przedsiębiorstwie (...) w K. (10 listopada 1982 r.). W tym czasie wnioskodawca nie pracował zawodowo, mieszkał wraz z rodzicami, był zameldowany w (...), jego rodzice byli schorowani, a młodsi bracia rzadko pomagali w pracach na gospodarstwie, gdyż nadal się uczyli, natomiast fakt posiadania gospodarstwa rolnego przez ojca odwołującego się nie budzi wątpliwości.

W związku z powyższym Sąd pierwszej instancji wskazał, że uznany przez organ rentowy staż ubezpieczenia wnioskodawcy, wynoszący łącznie 21 lat, 10 miesięcy i 27 dni, należy uzupełnić pracą w gospodarstwie rolnym od 1 lipca 1977 r. do 9 listopada 1982 r., co sprawia że wnioskodawca spełnił wszystkie warunki konieczne do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury o jakich mowa w art. 184 w zw. z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Z tego względu, Sąd Okręgowy przyznał mu świadczenie emerytalne, począwszy od dnia 21 września 2015 r., to jest od miesiąca złożenia wniosku, zgodnie z treścią art. 129 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił:

- sprzeczność ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego;
- naruszenie przepisów postępowania, w szczególności art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz niewyjaśnienie wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy;
- naruszenie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w szczególności art. 184 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy.

W konkluzji apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania. W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że praca w gospodarstwie rolnym w okresie uznanym przez Sąd pierwszej instancji, podobnie jak w okresie od 22 września 1971 r. do 14 lutego 1974 r. - omyłkowo zaliczonym jako okres uzupełniający przez ZUS w zaskarżonej decyzji - nie może zostać zaliczona do stażu ubezpieczenia. Sąd Okręgowy pominął bowiem fakt, iż zgodnie z pierwotnym brzmieniem art. 2 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz. U. z 1989 r., Nr 24, poz. 133 ze zm.), gospodarstwo rolne zdefiniowane zostało jako nieruchomości rolne stanowiące lub mogące stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, obejmującą grunty rolne lub leśne wraz z budynkami i inwentarzem oraz prawa i obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa o powierzchni co najmniej 0,5 ha. Z akt sprawy wynika, że powierzchnia nieruchomości rolnej ojca odwołującego się - K. B., zgodnie z zaświadczeniem z dnia 11 maja 2015 r. wynosiła 0,16 ha. W tej sytuacji – w ocenie organu rentowego – brak jest podstaw do rozważania obowiązku objęcia tej nieruchomości ubezpieczeniem społecznym rolników, skoro w świetle obowiązujących przepisów nieruchomość ta nie była gospodarstwem rolnym,

a tym bardziej brak podstaw do uzupełnienia brakującego stażu ogólnego 25 lat pracą w tym gospodarstwie. Skarżący zakwestionował ponadto prawidłowość ustaleń Sądu pierwszej instancji polegających na stwierdzeniu w oparciu o zaświadczenie z Urzędu Miasta z dnia 21 czerwca 1989 r., że rodzice opłacali składkę na FUSR. Powyższe zaświadczenie zostało bowiem anulowane pismem z dnia 10 kwietnia 1995 r.

W odpowiedzi na apelację organu rentowego wnioskodawca wniósł o oddalenie apelacji. Wskazał, iż jego ojciec - K. B. był właścicielem gospodarstwa rolnego składającego się z gruntu o pow. 0,16 ha, położonego na terenie W. od 1966 r., a także gruntu o powierzchni 0,4525 ha, położonego w F. i grunty te jako całość stanowiły gospodarstwo rolne.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja organu rentowego jest nieuzasadniona.

W rozpoznawanej sprawie wnioskodawca ubiega się o emeryturę z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, przyznawaną na mocy art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 1270) w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Spór pomiędzy stronami niniejszego procesu obejmował jedną z przesłanek nabycia prawa do tego świadczenia, zakładającą wymóg posiadania 25 – letniego okresu składkowego i nieskładkowego. Ustalenie 25 – letniego okresu składkowego i nieskładkowego sprowadza się natomiast do wyjaśnienia kwestii związanej z możliwością zaliczenia do tego stażu ubezpieczeniowego okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 1 lipca 1977 r. do 9 listopada 1982 r., na mocy art. 10 ust. 1 pkt 3 powołanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Organ rentowy - wydając kontrolowaną w przedmiotowym postępowaniu decyzję z dnia 21 października 2015 r. - uznał za wykazany okres składkowy i nieskładkowy wnioskodawcy wraz z okresem uzupełniającym wynoszący łącznie 21 lat, 10 miesięcy i 27 dni. Sąd pierwszej instancji, w oparciu o zgromadzone w sprawie dokumenty oraz zeznania świadków i samego wnioskodawcy uwzględnił okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców przypadający od dnia 1 lipca 1977 r. do dnia 9 listopada 1982 r. W apelacji organ rentowy podważa podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku oraz rozważania prawne zaprezentowane przez Sąd Okręgowy jedynie z perspektywy zakwalifikowania gruntów rolnych ojca wnioskodawcy jako spełniających kryteria definiujące gospodarstwo rolne. Apelujący nie kwestionuje okoliczności związanych z rodzajem i intensywnością prac rolniczych podejmowanych przez odwołującego się na gruntach rolnych rodziców w powyższym okresie.

Sąd Apelacyjny w całości podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji dotyczące tej problematyki i w konsekwencji przyjął, że wnioskodawca w rozważnym okresie czasu wykonywał prace rolnicze na nieruchomości rolnej swojego ojca, zarówno polowe, jak i przy obrządku inwentarza, stale w rozmiarze minimum 4 godzin dziennie. Prawidłowość tych ustaleń nie nasuwa jakichkolwiek wątpliwości, zważywszy na spójne, kategoryczne i rzeczowe zeznania świadków, przesłuchanych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym. Trafność tych ustaleń wzmacnia fakt, iż w tym czasie wnioskodawca był zameldowany w domu rodzinnym, nie pozostawał w zatrudnieniu, ani też nie kontynuował kształcenia, a zatem mógł zaangażować się w znaczącym stopniu w prowadzenie działalności rolniczej, zwłaszcza że z uwagi stan zdrowia rodziców oraz pobieranie nauki przez młodsze rodzeństwo zaistniała tego rodzaju potrzeba.

Nawiązując do zgłoszonych w apelacji zarzutów, na etapie postępowania drugoinstancyjnego należy się odnieść do definicji gospodarstwa rolnego oraz zasad obejmowania rolników i domowników rolnika rolniczym ubezpieczeniem społecznym. Rozważania dotyczące tej materii wypada rozpocząć od przypomnienia, iż sporny okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców obejmuje okres od 1 lipca 1977 r. do 9 listopada 1982 r. W tym czasie nie obowiązywała jeszcze powołana przez apelującego organ rentowy ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (t. jedn. Dz. U. z 1989 r. Nr 24, poz. 133), w szczególności zacytowany w apelacji art. 2 pkt 4 tej ustawy, który to przepis w pierwotnym brzmieniu definiował gospodarstwo rolne jako będące we władaniu tej samej osoby nieruchomości rolne, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość

gospodarczą obejmującą grunty rolne i leśne wraz z budynkami, urządzeniami i inwentarzem, oraz prawa i obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa - o powierzchni co najmniej 0,5 ha. W analizowanym w rozpoznawanej sprawie okresie zagadnienia dotyczące kwestii podlegania ubezpieczeniu społecznym rolników normowała ustawa z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. z 1977 r. Nr 32, poz. 140), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1978 r. Przedmiotowa ustawa nie zawierała definicji gospodarstwa rolnego, niemniej jednak na powierzchnię gruntów rolnych skutkujących powstaniem tytułu do objęcia rolniczym ubezpieczeniem społecznym wskazano w regulacji art. 75 ust. 1 pkt 1 tejże ustawy, w myśl którego pod pojęciem rolnika rozumiano właściciela lub posiadacza gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 0,5 ha gruntów rolnych i leśnych, który nie jest objęty ubezpieczeniem społecznym na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin. Przywołana powyżej norma obszarowa gospodarstwa rolnego, czyli 0,5 ha obowiązywała również w roku 1977. W tej materii zastosowanie znajduje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 45, poz. 304). Według § 2 ust. 1 tego aktu prawnego, za gospodarstwo rolne uważa się wszystkie należące do tej samej osoby (osób) nieruchomości rolne, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą wraz z budynkami, urządzeniami, inwentarzem żywym i martwym, zapasami oraz prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Zgodnie natomiast z § 1 ust. 3 ww. rozporządzenia w brzmieniu obowiązującym w 1977 r., nie uważa się za nieruchomość rolną nieruchomości należących do tej samej osoby lub osób, jeżeli ich łączny obszar nie przekracza 0,5 ha.

W związku z tym należy przyjąć, że w spornym okresie (lipiec 1977 r. - listopad 1982 r.) powierzchnia nieruchomości rolnej definiująca gospodarstwo rolne wynosiła 0,5 ha. Zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy pozwala na stwierdzenie, iż w tym czasie wnioskodawca uczestniczył w prowadzeniu gospodarstwa rolnego należącego do jego ojca. Z zaświadczenia wystawionego przez Starostę (...) w dniu 11 maja 2015 r., zalegającego w aktach rentowych na karcie 12, bezsprzecznie wynika, że K. B. (ojciec odwołującego się) figurował w ewidencji gruntów jako właściciel (osoba władająca) gruntu o powierzchni 0,1608 ha (od 1968 r.), położonego w W. oraz gruntu o powierzchni 0,4525 ha (od 1966 r.), zlokalizowanego w miejscowości F., a zatem łącznie ojciec wnioskodawcy dysponował gruntami rolnymi o powierzchni 0,6133 ha. Treść zeznań świadków przesłuchanych na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, zwłaszcza świadka C. M., potwierdza fakt, iż wnioskodawca podejmował prace rolnicze na terenie nieruchomości mieszczącej się w W., jak i na terenie gruntów znajdujących się w obrębie miejscowości F.. Świadek ten oszacował obszar użytków rolnych rodziców ubezpieczonego na około 70 arów, co koresponduje z danymi wynikającymi z dokumentacji. Nadesłane wraz z odpowiedzią na apelację wypisy z ksiąg wieczystych potwierdziły istnienie po stronie K. B. prawa własności obydwu wspomnianych wyżej nieruchomości. Powierzchnia gruntów rolnych należących do ojca odwołującego się w rozważanym w niniejszej sprawie okresie przekraczała zatem 0,5 ha. Wypada przy tym zaznaczyć, iż wskazane powyżej miejscowości sąsiadują ze sobą, a należące do ojca wnioskodawcy grunty były oddalone od siebie nie więcej niż 500 m. i pod względem gospodarczym i organizacyjnym stanowiły jedną całość, czyli jedną nieruchomość nastawioną na działalność rolniczą. Przeprowadzone przez Sąd Okręgowy postępowanie dowodowe w sposób niebudzący wątpliwości wykazało, iż wnioskodawca znacząco włączał się w prowadzenie gospodarstwa rolnego swojego ojca, wykonując stale i systematycznie prace rolnicze w rozmiarze co najmniej 4 godzin dziennie. Trafnie zatem Sąd pierwszej instancji przyjął, że staż emerytalny wnioskodawcy może zostać uzupełniony o okres jego pracy w gospodarstwie rolnym ojca, przypadający od dnia 1 lipca 1977 r. do dnia 9 listopada 1982 r. Przeszkody w zaliczeniu tego okresu do posiadanych przez wnioskodawcę okresów składkowych i nieskładkowych nie stanowią eksponowane przez organ rentowy zastrzeżenia dotyczące faktycznego opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników przez ojca odwołującego się. W tym kontekście należy zauważyć, że w analizowanym w niniejszym procesie okresie czasu wnioskodawca posiadał status domownika rolnika, natomiast znajdujący zastosowanie w rozpatrywanym przypadku przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie uzależnia możliwości potwierdzenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia od tego, czy rolnik u którego pracował domownik opłacał składkę na ubezpieczenie społeczne rolników (analogicznie wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 kwietnia 2009 r., III AUa 5187/08, LEX nr 574505). W odniesieniu do domownika rolnika obowiązek opłacania składek na rolnicze ubezpieczenie

społeczne wprowadziła wspomniana wyżej ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin. Począwszy od 1 stycznia 1983 r. rolnicy mieli obowiązek opłacania składek także za domowników pracujących w gospodarstwie rolnym. Opłacenie składek na ubezpieczenie rolnicze domownika stanowi warunek konieczny do uwzględnienia okresu pracy domownika w gospodarstwie rolnym do ogólnego stażu pracy dopiero od ww. daty, czyli od 1 stycznia 1983 r. Sporny okres pracy wnioskodawcy na gruntach rolnych ojca dotyczy przedziału czasu do dnia 9 listopada 1982 r., a więc przed wprowadzeniem obowiązku uiszczania składek na ubezpieczenie społeczne domownika rolnika. Nie ma zatem racji organ rentowy wymagając od odwołującego się wykazania faktu opłacania składek na rolnicze ubezpieczenie społeczne za sporny okres od dnia 1 lipca 1977 r. do dnia 9 listopada 1982 r. Abstrahując od powyższych wywodów warto przywołać treść art. 40 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin, w myśl którego rolnik, który rozpoczął prowadzenie gospodarstwa rolnego przed ukończeniem 35 lat życia, zwolniony jest od obowiązku opłacania składki przez okres pierwszych 5 lat gospodarowania. Okoliczność związana z regulowaniem składek na rolnicze ubezpieczenie społeczne nie przesądza zatem o uwzględnieniu danego okresu jako okresu ubezpieczenia rolniczego, gdyż mogło się zdarzyć, że rolnik podlegający obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu rolników korzystał przez pewien okres czasu ze zwolnienia z powinności regulowania składek. Wskazane przez apelującego wątpliwości co do faktu opłacania składek ubezpieczeniowych przez ojca wnioskodawcy nie mają w rozpoznawanej sprawie istotnego znaczenia, gdyż nie wywierają wpływu na rozstrzygnięcie spornego zagadnienia. Niniejszy proces dotyczy stażu emerytalnego odwołującego się, a nie jego ojca, a skoro odwołujący się był domownikiem rolnika, to w spornym okresie nie był objęty obowiązkiem opłacania składek z tego tytułu.

Mając na uwadze przedstawione powyżej okoliczności i rozważania Sąd Apelacyjny uznał, że w rozpoznawanej sprawie zaistniały przesłanki umożliwiające uwzględnienie do stażu ubezpieczenia wnioskodawcy okresu pracy w gospodarstwie rolnym jego ojca od 1 lipca 1977 r. do 9 listopada 1982 r., przypadającego przed dniem 1 stycznia 1983 r., w oparciu o treść art. 10 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, co pozwala na ustalenie 25 – letniego okresu składkowego i nieskładkowego. W konsekwencji, za w pełni uprawnioną należy uznać konstatację Sądu pierwszej instancji, iż na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca legitymuje się stażem ubezpieczeniowym wynoszącym - wraz z uzupełniającym okresem pracy w gospodarstwie rolnym rodziców - co najmniej 25 lat. Przy niekwestionowanych przez organ rentowy pozostałych przesłankach nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym, w tym przesłanki 15 lat pracy w warunkach szczególnych, stwierdzić trzeba, że wnioskodawca spełnił wszystkie wymogi niezbędne do przyznania świadczenia emerytalnego na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 cytowanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Zaskarżony wyrok jest prawidłowy, zaś podniesione w apelacji zarzuty okazały się nieuzasadnione.

W tym stanie rzeczy, Sąd drugiej instancji orzekł o oddaleniu apelacji, na zasadzie art. 385 k.p.c.

Grażyna Wiśniewska
Monika Kowalska
Bożena Lichota